

Inhoud

Deel I

Algemene afbakening van het werkkerrein

1	Wat omvat boekhouden?	15
2	Deelgebieden van de boekhouding	16
2.1	Algemene boekhouding	17
2.2	Analytische boekhouding	18
2.3	Beleidsboekhouding	18
3	Relatie van de boekhouding tot het beslissingsproces in de onderneming	20
3.1	Het managementconcept en de boekhouding	20
3.2	Relevantie van de informatie	23
3.3	Kost van de informatie	23
4	Betekenis van de analytische boekhouding	24
4.1	Algemeen overzicht van het “werkingsproces” van een onderneming	24
4.2	Studie van de inpu-telementen of kostenelementen	25
4.2.1	Kostenverdeling naar aard: kostensoort	25
4.2.2	Verdeling naar functie binnen de onderneming: kostenplaatsen of kostendragers	26
4.2.2.1	De organisatorische benadering	26
4.2.2.2	Beheersbenadering – centra	27
4.2.3	Kostenverdeling naar de relatie tot het volume: vaste en variabele kosten	28
4.2.4	Kostenverdeling naar de toewijsbaarheid tot de output: directe en indirecte kosten	28
4.2.5	Verdeling naar de tijdsperiode: historische, gebudgetteerde en standaardkosten	29
4.2.6	Kostenverdeling naar beheersbaarheid: beheersbare en niet-beheersbare kosten	29
4.2.7	Besluit	29
5	De kostprijs	30
5.1	Het algemeen begrip “kostprijs”	30
5.2	Kostprijs binnen analytische boekhouding en binnen kostencalculatie	32
5.2.1	Analytische boekhouding	32
5.2.2	Het begrip kostprijs binnen kostencalculatie	33
5.3	Doelstellingen van de kostprijscalculatie	33
5.3.1	Kostenbegroting voor planning en controle	33
5.3.2	Resultaat- en vermogensbepaling	33
5.3.3	Kostenbeheersing en efficiëntiebeoordeling	34
5.3.4	Hulpmiddel in de besluitvorming	34
5.3.5	Grondslag tot bepalen van offerteprijs of verkoopprijs	34
6	Verplichtingen inzake Belgische wetgeving	35
6.1	Wet van 17 juli 1975	35
6.2	Koninklijk Besluit van 8 oktober 1976	36

6.3	Koninklijk Besluit van 12 september 1983	37
6.4	Wettelijke analytische rekeningenstelsels	38
6.5	Besluiten	39
7	Synthese	39

Deel II

Studie van de kostensoorten

Hoofdstuk 1 • Studie van het materiaalverbruik	42
---	----

1	Algemeenheden	42
2	Samenstelling van het materiaalverbruik	42
2.1	Hoeveelheidsbepaling	42
2.1.1	Werkelijke hoeveelheid	43
2.1.1.1	Directe hoeveelheidsbepaling	43
2.1.1.2	Indirecte hoeveelheidsbepaling	43
2.1.2	Standaardhoeveelheid	45
2.2	Prijsbepaling	45
2.2.1	Historische inkoopprijs	45
2.2.2	Marktprijs	46
2.2.3	Vervangingsprijs	46
2.2.4	Standaardprijs	46
2.2.5	Cijfervoorbeeld	46
2.2.6	Invloed op de kostprijs en de balans	49
2.2.7	Fiscale aspecten	50
3	Calculatorische verwerking	50

Hoofdstuk 2 • Studie van de personeelskosten	51
---	----

1	Aard en belang	51
2	Samenstelling van de personeelskost	51
2.1	Inhoudelijke analyse van het prestatieloon	51
2.1.1	Samenstelling	51
2.1.2	Prestatiebasis	53
2.1.2.1	Tijdloonstelsel versus stukloonstelsel	53
2.1.2.2	Groepsbeloning	53
2.1.3	Overloon	55
2.1.4	Premies	55
2.2	Inhoudelijke analyse van de component sociale lasten	55
2.3	Analyse van het brutoloon inzake bestemming	55
2.3.1	Samenhang	55
2.3.2	Werknemersbijdrage RSZ	56
2.3.3	Inhouding voor bedrijfsvoorheffing	56
2.3.4	Uitkeerbaar loon	56

3	Calculatorische verwerking	56
3.1	Registratie van de hoeveelhedsgegevens	56
3.2	Waardering	57
3.3	Toeslag sociale lasten	58
3.4	Loonverdeling	58
3.5	Prestatieanalyse en prestatiebeoordeling	61
3.6	Analyse van de sociale lasten	61
Hoofdstuk 3 • Duurzame productiemiddelen		62
1	Algemeenheden	62
2	Vergelijkende algemene studie van de traditionele afschrijvingsmethoden	63
3	Vergelijkende cijfermatige studie van de traditionele afschrijvingsmethoden	64
4	Fiscale aspecten	68
4.1	Fiscale versus economische afschrijvingsduur	68
4.2	Afschrijving en vervangingswaarde	68
4.3	Versneld afschrijven	68
4.3.1	Algemene situering	68
4.3.2	Actuele toepassing	68
4.3.3	Argumentatie contra versneld afschrijven	69
4.3.4	Beoordeling	69
4.4	Fiscaal aanvaarde afschrijvingsstelsels	69
5	Afschrijving als kostprijscomponent	70
5.1	Afschrijvingsbeleid	70
5.2	Vergelijkende studie van de druk op de kostprijs van de diverse afschrijvingsmethoden	70
5.3	Kostencalculatorische overwegingen bij volledige afschrijving zonder buitengebruikstelling	71
Hoofdstuk 4 • Rente als kostenfactor		72
1	Theoretische argumentatie	72
2	Praktische aanpak	73
Deel III		
Full costing volgens de traditionele benadering		
Hoofdstuk 1 • De techniek van kostencalculatie		75
1	Waarom	75
1.1	Onmogelijkheid de algemene boekhouding af te sluiten	75
1.2	Noodzakelijkheid van interne informatie	76
2	Diverse technieken van analytische informatie	77

3	Het verzamelen van de kostengegevens	78
3.1	Centrale administratie en algemene boekhouding	78
3.2	Centrale administratie: verband analytische boekhouding en algemene boekhouding	79
3.3	Illustratie	79
3.4	Kosteninput: documenten	79
4	Verdeling van de kosten	85
4.1	Principe	85
4.2	Techniek	85
4.3	Kostenplaatsen	85
5	Van kostenplaatsen naar kostendragers	86
6	Bepaling van de kostprijzen en resultaatbepaling	86
7	Kostencalculatie en resultaatbepaling: documenten	89
8	Variante	96
Hoofdstuk 2 • De extracomptabele kostencalculatie		97
1	Algemene principes	97
2	Gevallenstudie	98
3	Kenmerken van deze methode	107
Hoofdstuk 3 • De extracomptabele kostencalculatie op industriële productieprocessen		108
1	Typologie	108
1.1	Bedrijven met massaproductie	108
1.2	Serieproductie	109
1.3	Stukproductie	109
2	Kostencalculatie bij massaproductie	110
2.1	Situering	110
2.2	Kostencalculatie en kostenadministratie massaproductie – Cumulatiemethode	110
2.3	Methode ter bepaling van het kostentarief per verwerkingsproces – Tarificatiemethode	112
2.4	Gevallenstudie	114
3	Stukcalculatie	121
3.1	Inleiding	121
3.2	Administratieve organisatie	121
3.3	Gevallenstudie	123

Hoofdstuk 4 • Verdeling van de indirecte kosten: Traditionele methoden	133
1 Verdeelproblemen	133
2 Toerekening versus toewijzing	133
3 Traditionele verdelingsmethoden	134
3.1 De delingscalculatie	134
3.2 De equivalentiecijfermethode	136
3.3 De toeslagmethode	138
3.4 Keuze van het verdeelcriterium	142
3.4.1 Overzicht	142
3.4.2 Identificatie van de verdelingsbasis	145
4 De verdeling van indirecte kosten geïntegreerd binnen de analytische boekhouding	148
4.1 Algemene methode	148
4.2 De rechtstreekse toewijzing	148
4.3 De trapsgewijze toewijzing	149
4.4 Methode van de wederzijdse diensten	150
5 Verdelingsproblemen bij een gemeenschappelijk productieproces	156
5.1 Begrip	156
5.2 Verbijzondering van de gemeenschappelijke kosten	157
5.3 Kosten van nevenproducten en afval	158

Deel IV

Activity-based costing

Introductie

Hoofdstuk 1 • Veel voorkomende tekortkomingen van traditionele kostprijssystemen	160
1 Gebrekkige homogeniteit van de aan de kostenplaats toegewezen kosten	160
2 Overdreven gebruik van directe arbeid (uren of waarde) als omslagsleutel voor indirecte kosten	160
Hoofdstuk 2 • Omschrijving van activity-based costing	162
1 Definities van activity-based costing uit de literatuur	162
2 Kernboodschap van ABC	163
3 Calculatieschema's	165
4 Techniek van activity-based costing	167

Hoofdstuk 3 • Systematische studie van de bouwstenen van een ABC-model	170
1 Middelen	170
2 Activiteiten	170
3 Resource drivers	171
4 Activity centers	173
5 Kostobjecten	173
6 Activity drivers	176
7 Toewijzingsmethoden van activiteiten naar kostobjecten	179
Hoofdstuk 4 • Uitgewerkt voorbeeld	181
Hoofdstuk 5 • Activity-based costing toegepast via een case	186
1 Introductie	186
2 Winstgevendheid	186
3 Toepassing van activity-based costing	188
4 Uitwerking van de case	189
4.1 Gevraagd	189
4.2 Oplossing	191
Hoofdstuk 6 • Activity-based process costing	195
1 Activity-based process costing (= procesbenadering)	195
2 Procesbenadering toegepast op een aankoopactiviteit	195
Hoofdstuk 7 • Evaluatie van activity-based costing	197
1 Criteria van toepasbaarheid	197
2 Innovaties van activity-based costing	198
3 Voordelen van activity-based costing	199
3.1 Voordelen op strategisch vlak	199
3.2 Voordelen op operationeel vlak	200
4 Nadelen van activity-based costing	201

Hoofdstuk 8 • Activity-based costing geïntegreerd binnen de analytische boekhouding	202
1 Gegevens cijfervoorbeeld	202
2 Uitwerking van de kostenverdeelstaat	206
3 Extracomptabele resultaatbepaling en kostprijscalculatie	212
4 Evaluatie	212
5 Conclusie	214

Deel V

Full costing boekhoudkundig verwerkt

Hoofdstuk 1 • Autonome analytische boekhouding	215
1 Rekeningenstelsel	215
1.1 Definitie en doelstellingen	215
1.2 Eisen gesteld door het boekhoudrecht	216
1.3 Model van rekeningenstelsel	218
1.4 Bespreking	222
2 Deelschema's	224
2.1 Materiaalverbruik	224
2.1.1 Algemene boekhouding	224
2.1.2 Analytische boekhouding	225
2.2 Diensten en diverse goederen	228
2.3 Personeelskosten	233
2.3.1 Vaststellen van de gewerkte uren	234
2.3.2 Vaststellen van de kost	235
2.3.2.1 De gemiddelde personeelskost per uur	235
2.3.2.2 De gemiddelde personeelskost per kostenplaats-kostendrager	236
2.3.2.3 De geïndividualiseerde personeelskost	236
2.3.3 Analytische boekhouding	236
2.4 Afschrijvingen en waardeverminderingen	239
2.4.1 Algemene boekhouding	239
2.4.2 Analytische boekhouding	239
2.4.3 Opmerking betreffende de afschrijvingen	240
2.4.4 Waardevermindering op vorderingen	242
2.5 Voorzieningen voor risico's en kosten	243
2.5.1 Algemene boekhouding	243
2.5.2 Analytische boekhouding	244
2.5.3 Analytische boekhouding en onderhoudswerken	245
2.5.3.1 Algemene organisatie	245
2.5.3.2 Boekhoudkundige verwerking	247
2.6 Goederen in bewerking – Bestellingen in uitvoering	250
2.6.1 Vaststellen van de hoeveelheid en waardering van goederen in bewerking	250

2.6.2	Boekingen: goederen in bewerking	252
2.6.3	Bestellingen in uitvoering	254
2.7	Van kostenplaatsen naar kostendragers	254
2.8	Aflevering van het gereed product, goederen in bewerking, bijproducten en afval	255
2.8.1	Eenduidig product	255
2.8.2	Uitval en afval	255
2.8.2.1	Terminologie	255
2.8.2.2	Betekenis voor het kostenbeheersingsproces	255
2.8.2.3	Boekhoudkundige verwerking in de analytische boekhouding	256
2.8.2.4	Besluit	260
2.8.3	Gereed product en goederen in bewerking	261
2.8.4	Fabricagekostprijs voor diverse producten	262
2.9	Analytische resultaatbepaling	263
3	Synthese van de werking van de autonome analytische boekhouding	265
4	Praktische illustraties: didactische gevallenstudie	273
4.1	Basisgegevens	273
4.2	Verwerking van de gegevens	275
4.3	Beoordeling van het systeem	284
4.3.1	Vergelijking met extracomptabele werkwijze	284
4.3.2	Standaardcalculatie	284
4.3.3	Dubbele imputatie	285
5	Synthese	286
Hoofdstuk 2 • Analytisch boekhouden toegepast op industriële productieprocessen		287
1	Situering	287
2	Massaproductie	287
2.1	Eén eindproduct – één grondstof – één bewerking	287
2.2	Verscheidene eindproducten – verscheidene grondstoffen – één bewerking	301
2.3	Verscheidene eindproducten – één grondstof – verscheidene bewerkingen	302
2.4	Verscheidene eindproducten – verscheidene grondstoffen – verscheidene bewerkingen	304
2.5	Massaproductie: productie in stadia	305
2.6	Productie in bedrijfsafdelingen	319
3	Serieproductie	321
4	Stukproductie	321
4.1	Algemeenheden	321
4.2	Praktisch voorbeeld	324
4.3	Uitwerking	330

Deel VI

Direct costing

Hoofdstuk 1 • Relatie ondernemingsstructuur, ondernemingsoutput, ondernemingskosten en ondernemingsopbrengsten	349
1 Inleiding	349
2 Bepaling van vaste en variabele kosten met betrekking tot het volume	350
2.1 Keuze van de eenheid waarin volume zal worden gemeten	350
2.2 Kostenverloop in functie van de gekozen volume-eenheid	350
3 De break-even point-techniek of de kritische omzettechniek (k.o.t.)	351
4 Besluit	354
Hoofdstuk 2 • Direct Costing	355
1 Ontstaan	355
2 Begrippen “product costs” en “period costs”	356
3 Grondvorm van direct costing	356
3.1 De voorraadwaardering	358
3.2 De resultaatbepaling onder direct costing	359
4 Neenvormen of varianten op het direct costing model	364
4.1 Variant met uitsplitsing binnen de variabele kosten	365
4.2 Direct costing en kostenplaatsen	365
4.2.1 Beheersing van het centrum	365
4.2.2 Direct costing en kostendragers	367
4.2.3 Het “getrapte” direct costing model	368
5 De boekhoudkundige verwerking van direct costing	370
5.1 Algemene principes	370
5.2 Verwerking van direct costing in de analytische boekhouding	372
5.3 Opmerkingen op de comptabele verwerking van direct costing	377
5.3.1 Variant met onmiddellijke uitsplitsing van de kostensoorten in vast en variabel	377
5.3.2 Variant waarbij “999 Niet-toegerekende kosten” geanalyseerd wordt	377
5.3.3 Nut van een comptabele verwerking van direct costing	378
6 Synthese	379
Hoofdstuk 3 • Variabele kostencalculatie	380
1 Beleidsaspecten van de kostencalculatie	380

2	Differentiële kostencalculatie	382
2.1	Begrippen en methode	382
2.2	Determinanten van de differentiële kosten (kostprijs)	383
2.3	Differentiële opbrengst	384
2.4	Toepassingen	384
2.4.1	Assortimentspolitiek (wijzigen van de “product mix”)	385
2.4.2	Prijspolitiek	385
2.5	Beoordeling	388
3	Knelpuntcalculatie	388
3.1	Begrip	388
3.2	Doel	389
4	“Make or buy” beslissingen	389
5	Algemeen besluit	391
Hoofdstuk 4 • De directe kostencalculatie		392
1	Begrip	392
2	Toepassing	393
 Deel VII Standaardkostencalculatie		
Hoofdstuk 1 • Algemene situering		399
1	Eisen met betrekking tot de accountant in zijn previsionele taak	400
2	Definitie van standaardkosten – Standaard – Standaardkostensysteem	401
2.1	Standaardkosten	401
2.2	Standaard	402
2.3	Standaardkostensysteem	402
3	Classificatie van standaarden	403
3.1	Soorten standaarden	403
3.1.1	Veranderbare standaard	403
3.1.2	Constante standaarden	406
3.1.3	Praktisch belang	406
3.2	Verschil tussen standaard en budget	406
Hoofdstuk 2 • Standaardkostencalculatie		407
1	Inleiding	407
2	Boekhoudkundige verwerking en rekeningenstelsel	408

3	Standaardkosten en directe kostensoorten	409
3.1	Standaardkost met betrekking tot materiaalverbruik	409
3.1.1	Vaststellen van de standaardhoeveelheid	409
3.1.2	Vaststellen van de standaardprijs van de aangewende materialen	409
3.1.2.1	Algemeen	409
3.1.2.2	Methoden	410
3.1.3	Standaardkost materiaalverstrekking en verantwoordelijkheid	411
3.1.4	Boekhoudkundige verwerking	415
3.2	Standaardkost met betrekking tot personeel (directe personeelskost)	419
3.2.1	Het bepalen van de standaardpersoneelstijd per output	420
3.2.2	Het standaardtarief	421
3.2.3	Beheersaspect	422
3.2.4	Boekhoudtechnische aspecten	424
3.3	Samenvattend overzicht en verfijningen	426
4	Standaardkosten met betrekking tot de indirecte kostensoorten	426
4.1	Algemene benadering	426
4.2	Standaardkostenbenadering	428
4.3	Gebruik van de standaardkosten met betrekking tot indirecte kosten	429
4.3.1	Aansluiting met de budgettering	429
4.3.2	Verschillenanalyse met betrekking tot indirecte kosten	430
4.3.2.1	Begrippen	431
4.3.2.2	Analyse van de verschillen	432
4.3.2.3	Samenvattende berekening	433
4.3.2.4	Grafische voorstelling	434
4.3.2.5	Praktisch voorbeeld	435
4.3.3	Boekhoudkundige verwerking van de verschillen	438
4.4	Algemeen besluit m.b.t. standaardkostencalculatie	440
5	Globaal voorbeeld op de standaardkostencalculatie	441
5.1	Bepaling van de standaardkostprijs per eenheid	442
5.2	Bepaling van het flexibel budget per eenheid	442
5.3	Verschillenanalyse	443
5.3.1	Op direct materiaalverbruik	443
5.3.2	Op directe personeelskost	443
5.3.3	Op de indirecte kosten	444
6	Synthese	445
	Deel VIII	
	Oefeningen	449